

FEMINISMES!

Proposta didàctica

Aquesta proposta didàctica ofereix una guia de treball en grup per a l'**alumnat de 3r i 4t d'ESO, de batxillerat o de cicles formatius** que visiti l'exposició i aprofitar l'ocasió per a treballar els seus continguts. Depenent del nivell de l'alumnat i dels interessos del professorat caldrà adaptar o seleccionar les activitats proposades en aquesta guia.

Per tal de preparar la visita a l'exposició, proposem unes **activitats prèvies** que serveixin per aclarir què és el feminisme, tant en la seva vessant pràctica, de moviment social que lluita per la igualtat de les dones, com teòrica, d'investigació i d'elaboració d'explicacions de la desigualtat i que tenen repercussions inevitables en la seva pràctica. En el feminisme teoria i pràctica (inclosa, per descomptat, l'experiència vital de les dones) es nodreixen mútuament i són igualment rellevants.

Seguidament trobareu les **activitats corresponents a la primera i a la segona part de l'exposició**. Se segueix l'ordre d'aquesta per facilitar als estudiants la comprensió del recorregut tal com ha estat decidit per les comissàries.

Finalment, proposem unes **activitats de reflexió i de valoració** de la feina realitzada i dels aprenentatges assolits.

Aquesta proposta ha estat elaborada per Dolores Alcántara Madrid, professora de Filosofia de secundària, en el marc de la col·laboració entre el CCCB i l'Olimpíada de Filosofia de Catalunya (OFC).

ABANS DE LA VISITA A L'EXPOSICIÓ

1/ Què és el feminisme? Tothom pot ser feminista?

Al *Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana*, es defineix *feminisme* com segueix: “Moviment que té com a finalitat d'aconseguir la igualtat política, econòmica i jurídica de la dona respecte a l'home.”

- Poseu dos exemples actuals de desigualtat política, econòmica i jurídica de les dones respecte a l'home. En cada cas, assenyaleu el país on es dona aquesta desigualtat.
- Amb tots els exemples que heu aportat els membres del vostre grup – classe, elaboreu un mapa del món en el qual haureu d'escriure P (política), E (econòmica) i J (jurídica) depenent el tipus de desigualtat que hàgiu identificat en cada país.
- Feu el mateix, però al contrari: posant dos exemples en cada cas però d'igualtat. I escriviu al mapa IP (igualtat política), IE (igualtat econòmica) i IJ (igualtat jurídica).
- Quina impressió us provoca? Podeu arribar a alguna conclusió? Quina/es?
- Centrem-nos ara en un altre aspecte de la definició: el feminisme és un *moviment*.
 - Què vol dir això? Quina diferència hi ha entre un *moviment* i un partit, una associació i una ONG?
 - Busca la definició de *moviment* polític, econòmic, social i/o cultural. Quina mena de *moviment* és el feminisme? Justifiqueu la vostra resposta.
 - Hi ha un Partit Feminista? Busca informació sobre la seva existència a Espanya i resumeix-la en tres línies.

Al *Diccionari Invers de la Llengua Catalana*, es defineix també *feminisme* com a “Conjunt de teories que al llarg del temps fonamenten la lluita de les dones a favor de l’emancipació.”

- Busqueu el significat del terme “emancipació”. Quina relació trobes entre la primera i la segona definició?
- En aquesta definició es posa l’accent en les *idees* que ha produït el feminisme... quina ha estat la seva finalitat? Per què cal elaborar teories sobre la realitat de les dones?
- Sembla ser que es pot parlar d’un *pensament feminista* i d’unes *pensadores feministes*. Investigueu una mica i identifiqueu tres pensadores feministes actuals, recollint el nom d’alguna de les seves obres.
- Creieu que hi ha *pensament feminista* que no hagi estat elaborat per dones? Busqueu informació al respecte.
- Dialogueu a partir de la pregunta següent: Cal ser dona per poder ser feminista? Argumenteu les vostres respostes, com sempre.

2/ Feminisme: des de quan? I això del gènere, què és?

- Elaboreu una cronologia del feminisme a partir de la informació que trobareu a aquesta pàgina web:
 - https://ca.wikipedia.org/wiki/Hist%C3%B2ria_del_feminisme
- L'exposició comença amb una col·lecció que recull obres dels anys setanta. Quins són els **temes** destacats del feminisme de la dècada dels 70 del segle XX? Us proposem que preneu com a punt de partida la publicació de *La mística de la femineïtat* de B. Friedan l'any 1963, fa 56 anys.
- En relació a la segona part de l'exposició és important aclarir el significat d'un terme clau: *gènere*. Quina va ser l'autora que va introduir aquest concepte en el feminisme? Què significat tenia en la seva obra?

El *gènere* ja estava present a la teoria feminista dels anys 70 del segle passat: “Als anys 70 del segle XX, es va començar a parlar del gènere d'una persona com la construcció dels diferents **rols** que la societat associa al **sexe**, definit per la biologia. Es consideraven els efectes socials i psíquics del fet que les femelles fossin femenines i els mascles masculins. Tendien a substituir sistemàticament la paraula *sexe* per *gènere*, assumint implícitament que **dona** equival a **feminitat** i **home** a **masculinitat**.”¹

- Quines conseqüències creieu que implica afirmar que dona = feminitat i home = masculinitat?
- Creieu que és possible que no siguin correctes aquestes identificacions? Per què?
- Feu dues columnes i escriviu a una cinc adjectius que descriguin la *feminitat* i a l'altra, cinc adjectius que descriguin la *masculinitat*. Intenteu establir una relació entre els adjectius de les dues columnes. Quin resultat obteniu?

¹ [https://ca.wikipedia.org/wiki/G%C3%A8nere_\(sociologia\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/G%C3%A8nere_(sociologia))

ACTIVITATS

Part I

L'avantguarda feminista dels anys 70

Obres de la col·lecció *Sammlung Verbund*, Viena.

INTRODUCCIÓ

Llegeix el text de l'entrada i respon a les preguntes següents:

1. Què creieu que vol dir “fer servir els cossos com a pantalles de projecció”: Què és projecta a través de la mirada de les artistes sobre el cos de les dones?
2. Tradicionalment les dones havien estat representades (dibuixades, pintades, esculpides, etcètera) per artistes que eren homes. Què creieu que pot aportar que siguin dones artistes les que representin a les dones?
3. Quins eren els rols que tradicionalment s'havien assignat a les dones? Creieu que es mantenen vigents en l'actualitat? Justifiqueu la vostra resposta.
4. Què creieu que vol dir que “el que és personal és polític”?
 - A quins àmbits de la vida de les dones es refereix?
 - Què suposa que es considerin “polítics”? Quina és la idea de la política que implica?

ÀMBIT 1

Mestressa de casa, mare i esposa

En aquest àmbit trobem les fotografies de 16 artistes que expressen la seva visió dels diferents rols adjudicats a les dones i denuncien el que suposa per la vida de les dones. Aquests rols són: **mestressa de casa, mare, esposa**. Irònicament i simbòlica en més d'una ocasió, les artistes qüestionen aspectes concrets d'aquests rols. Us proposem que identifiqueu **quin rol**, quin **aspecte concret** d'aquest i **com és denunciat** per cadascuna de les artistes: amb ironia (I), simbòlicament (S) i/o fent servir el propi cos com a llenç on representar la denúncia de l'opressió que es pateix (+COS).

1. Completeu la graella següent observant atentament les fotografies de les artistes.

Artista	Rol qüestionat	Aspecte concret	Com és denunciati
H. Almeida			
A. Barger			
R. Eisenegger			
M. Idemitsu			
B. Jürgenssen			
K. Mack			
L. Parente			
M. Pilz			
U. Rosenbach			
M. Rosler			
A. Soltau			
V. Export			
N. Yalter			

2. Portant la reflexió a l'actualitat: s'han alliberat les dones d'aquests rols imposats per la societat?
3. És possible que una dona triï voluntàriament assumir aquests rols?

ÀMBIT 2

Reclusió i evasió

Aquest àmbit de l'exposició centra la mirada de les dones en la seva experiència d'opressió, de tancament en un espai que no era (és?) només físic, i la forma com s'evadien, com fugien, com, en suma, s'alliberaven. L'experiència dolorosa es representa de manera que també pot afectar-nos quan la contemplem.

1. Dediqueu una estona a veure el vídeo de S. Andrade i expliqueu què ha volgut expressar amb el fil, què representa aquest fil, de quins components socials pot estar fet.
2. Analitzeu el vídeo *Free, White and 21* de H. Pindell: quina relació estableix entre el sexisme i el racisme? Quin significat tenen les benes de gasa blanca?
3. Contempleu la performance d'E. Shemitt: què reivindica?
4. Trieu una obra (fotografia o vídeo) d'aquest àmbit que us hagi impactat especialment i expliqueu el perquè.

ÀMBIT 3

Els dictats de la bellesa

Potser us resulta d'actualitat més que no pas de fa més de 40 anys el que es denuncia en aquest àmbit de l'exposició. Vegem si és així o no.

1. Relacioneu l'obra d'E. Amos amb la seva afirmació: "Cada vegada que penso en el color, és com una declaració política. (...) Seria un autèntic luxe ser blanca i no haver de pensar-hi mai." De quina manera exposa la seva obra aquesta idea "política" del color de la pell?
2. Encara té un sentit polític el color de la pell? Argumenteu la vostra resposta.
3. Recolliu breument els principals aspectes de la crítica de les artistes als dictats de bellesa vigents.
4. Esteu d'acord amb aquesta crítica? Es pot considerar vigent i d'actualitat?
5. Quins aspectes considereu superats i quins pendents de la crítica de les artistes als models imposats de bellesa per a les dones?
6. Us sembla que els dictats de bellesa afecten només a les dones o també als homes? Argumenteu la vostra resposta.

ÀMBIT 4

La sexualitat femenina

La comercialització de la píndola anticonceptiva va suposar una revolució profunda en la concepció de la sexualitat de les dones, ja no només orientada a la reproducció. El moviment feminista lluita (va) per l'alliberament sexual de les dones. La importància de la píndola va ser fonamental a l'hora de poder fer possible viure el que es reivindicava. Un cop més, us volem fer pensar sobre si aquesta reivindicació continua vigent o ha estat superada i fins i tot substituïda per alguna altra en l'àmbit de la sexualitat de les dones.

1. Una pregunta per contextualitzar: què vol dir “visió fal·locèntrica del món”? Com es manifesta? Us sembla que és vigent avui dia?
2. Pateu atenció a la sèrie de fotografies de P. Singer i de M. Chordà: intenten portar la nostra mirada cap allà on no es vol mirar. Podeu identificar aquest lloc que NO es vol mirar però hi és, segons les artistes?
3. Artistes com H. Wilke posen en evidència el fonament de les concepcions tradicionals de la sexualitat femenina, orientada a la reproducció i a la qual se li nega l'experiència del plaer sexual. Quins **models** segueixen les seves imatges de denúncia de l'opressió sexual de les dones? Quines figures perverteix? Per què ho fa?
4. Trieu una artista d'aquest àmbit que us hagi impactat per la seva denúncia de la utilització del cos de la dona com a objecte i expliqueu com us sembla que porta a terme la seva denúncia.
5. Inevitablement es planteja el debat al voltant de la pornografia quan parlem de l'ús del cos de la dona com a objecte. Us sembla que és possible pornografia sense objectualització (tractar com un objecte, com una cosa) el cos de la dona? Es tracta de la mateixa manera el cos de l'home en la pornografia?
6. Com apareix representada la violència sexual per les artistes de l'exposició? Seleccionen dues artistes i expliqueu com ho fan.
7. Dediqueu una estona a l'obra exposada de L. Lublin: per què fa aquestes preguntes?
8. A partir de l'obra de L. Lublin, quines preguntes ens podríem fer actualment sobre les dones? I sobre els homes?

ÀMBIT 5

Jocs de rol

1. Veieu el vídeo d'Eugènia Balcells. Quins rols femenins són exposats, qüestionats, pervertits, estereotipats....?
2. Quins són els rols assignats a les dones segons les fotografies de M. Campagnano?
3. Estan vigents aquests rols en la nostra societat? I en altres societats d'altres cultures i altres sistemes polítics? Argumenteu la resposta posant exemples concrets.
4. De les obres de C. Sherman, quins són els rols que podem considerar que encara són presents?
5. Quina relació tenen els rols de les dones amb la seva llibertat com a tals? Per què el feminisme ha de posar de manifest el que hi ha *d'aquesta manera*?
6. Seleccioneu una artista d'aquest àmbit i exposeu breument la seva aportació crítica feminista als rols adjudicats a les dones.

Espai de transició

Pareu especial atenció a la **representació en còmic** de les reivindicacions feministes. Seleccioneu al menys cinc i expliqueu què denuncien i què reivindiquen.

Part II

Coreografies del gènere

ÀMBIT 1

Ser dona no és natural

1. Veieu el vídeo de Toxic Lesbian: què vol qüestionar?
2. Hi ha característiques exclusivament femenines i exclusivament masculines? Argumenteu la resposta.
3. De quina manera la diferència masculí / femení afecta les reivindicacions feministes?
4. Es neix dona o home o s'esdevé dona o home? Què en penseu?
5. Veieu el vídeo del col·lectiu O.R.G.I.A. en el qual es fa una paròdia de les imatges de les dones a la Història de l'Art. Què reivindicuen aquestes artistes?

ÀMBIT 2

Recosir-nos al món

En aquest àmbit s'exposen obres que qüestionen la nostra relació com a humans amb els nostres parents animals i la resta de la natura, però també amb les màquines i els cíborgs. Identifiqueu i caracteritzeu aquest qüestionament a les obres següents:

1. Les fotografies d'E. Valldosera
2. El vídeo de L. Coderch
3. El vídeo de M. Ruido

ÀMBIT 3

Raons del cos

O de la sexualitat diversa i ampliada al contacte amb altres realitats vives i viscudes.

1. Quines sexualitats diferents es troben en el vídeo de L. Egaña?
2. Què parodia M. Llopis en el vídeo titulat *La bèstia*?
3. De què va la pel·lícula “Las muertas chiquitas” de M. Sellarés? Què reivindica?

ÀMBIT 4

Travessar fronteres

1. Comencem amb una pregunta que és tema de debat en el feminisme actual i fora d'ell: Ha d'incloure el feminisme totes les lluites contra totes les formes de discriminació?
2. Dediqueu una estona a veure el vídeo de L. Porn, on aborda la qüestió de la prostitució, tant polèmica en el feminisme actual: quina visió de la prostitució ens transmet? Esteu d'acord? Per què?
3. Atureu-vos una estona en la fotografia i el text de D. Ortiz. Per què us sembla que té por? Està justificada aquesta por? Totes les dones experimenten aquesta por? Per què?
4. Les obres exposades de la J. Montilla es fan ressò de les reivindicacions de les Kellys, les cambres d'hotel. En la seva situació, separeu la discriminació que pateixen per ser dones, de la discriminació que poden compartir amb els homes. Identifiqueu-la/les en cada cas. Què us fa pensar?

REFLEXIONS I VALORACIONS FINALS

1. Destaqueu el que us hagi cridat especialment l'atenció a tots els membres del grup i expliqueu el perquè.
2. Quines preguntes i / o reflexions us ha provocat l'exposició? Què heu *descobert*?
3. En relació als vostres interessos acadèmics, professionals i personals, com valoreu l'exposició?
4. Què us han semblat les activitats proposades a aquesta guia? Què modificaríeu? Per què?